

"Zbornik radova", Sveska 41, 2005.

## **NS SORTE I HIBRIDNI POVRĆA**

*Jovičević, D<sup>1</sup>, Gvozdenović, Đ., Vasić, Mirjana, Bugarski, Dušanka,  
Gvozdanović-Varga, Jelica, Takač, A., Červenski, J.*

### **IZVOD**

Povećanje prinosa i kvaliteta plodova povrća u najvećoj meri zavisi od sortimenta koji se gaji, agroekoloških uslova u proizvodnom regionu i primenjenog nivoa tehnologije proizvodnje. U zadnjih pedeset godina najveći doprinos u povećanju prinosa povrća dale su nove sorte i hibridi. Kako sa aspekta većeg potencijala za rodnost, tako i poboljšanom otpornošću na ekonomski značajne bolesti i štetočine. U radu su prikazane sorte i hibridi povrća Naučnog instituta za ratarstvo i povrtarstvo, koje su adaptibilne za proizvodnju u našoj zemlji. Takođe, dat je prikaz proizvodnih rešenja, koje bi trebalo primeniti u cilju postizanja značajnijeg povećanja ukupne povrtarske proizvodnje.

KLJUČNE REČI: sorte i hibridi povrća, proizvodni region.

### **Uvod**

Povrtarska proizvodnja ima svoje specifičnosti kako u načinu gajenja tako i korišćenja. Finalni proizvod povrća je sklon brzom kvarenju, s toga se mora na vreme koristiti i konzimirati (Gvozdenović, Đ. i sar., 2002). Nivo proizvodnje povrća u našoj zemlji je rezultat delovanja brojnih faktora koji ispoljavaju uticaj tokom ciklusa proizvodnje, ali i onih koji imaju dugoročan karakter. Prema tome cela proizvodnja mora biti orjentisana na planiranje da li se proizvodi za svežu potrošnju ili doradu i preradu. I čitava proizvodnja povrća treba da se posmatra sa aspekta finalnog produkta, robe.

U našoj zemlji ukupne površine pod povrćem zauzimaju oko 210.000 ha, a ukupni prinos iznosi oko 16.190.000 mtc povrća (Lazić, B. i sar., 1998). Takođe, moramo dodati površine pod krompirom koje iznose oko 100.000 ha. Oko 2/3

---

1 Mr Dragan Jovičević, istraživač saradnik, Prof.dr Đuro Gvozdenović, naučni savetnik, dr Mirjana Vasić, viši naučni saradnik, mr Dušanka Bugarski, istraživač saradnik, mr Jelica Gvozdanović-Varga, istraživač saradnik, Dipl. Ing. Adam Takač, viši stručni saradnik, dr Janko Červenski, naučni saradnik, Naučni institut za ratarstvo i povrtarstvo, Novi Sad

ovih površina su privatni posedi i najvećim delom namena proizvodnje je za korišćenje u svežem stanju pijacu.

Osnovna specifičnost faktora koji ograničavaju proizvodnju povrća je u tome da su različiti u različitim područjima zemlje. Povrtarska proizvodnja po regionima u zavisnosti od agroekoloških uslova podeljena je na:

- i) Ravničarski Vojvodina (proizvodnja srednjekasnog i kasnog povrća najvećim delom za industrijsku preradu, a manjim delom za pijacu),
- ii) Moravski od Smedereva do Vranja (proizvodnja srednjekasnog povrća na otvorenom polju i rana proizvodnja u plastenicima. Oba tipa proizvodnje namenjena su za pijacu i delimično za industrijsku preradu).
- iii) Kosovo i Metohija (proizvodnja ranog povrća u zaštićenom prostoru plastenici i srednjekasna proizvodnja na otvorenom polju s namenom za svežu potrošnju) i
- iv) Brdsko-planinski region zbog slabe adaptibilnosti povrtarskih biljaka na klimatu, uglavnom je orjentisan na proizvodnju krompira (posebno sadnog materijala), zrnjenih mahunarki, kupusnjača, korenastog i lišnatog povrća.

Na osnovu poznavanja pojedinih bioloških karakteristika povrtarskih vrsta možemo primeniti različite načine gajenja u određenom području, a o ekonomskim uslovima i faktoru rentabilnosti zavisi koji će se primeniti u proizvodnji. Racionalna rejonizacija i specijalizacija povrtarske proizvodnje, upotreba prinostnih i kvalitetnih sorti i hibrida, moderna agrotehnika, proizvodnja ranog povrća, pravilno i pravovremeno dopremanje na tržište, podizanje zaštićenog prostora, primena savremene mehanizacije, izgradnja i modernizacija postojećih skladišta i prerađivačke industrije, sve su to preduslovi koji će doneti povećanju prihoda u povrtarstvu. Sve investicije u povrtarstvu su relativno male i brzo se isplate, a one donose veliko povećanje proizvodnje. Povrtarstvo spada među najrentabilnije poljoprivredne grane. Do sada se iz naše zemlje najviše izvozi sledeće povrće: crni luk, konzervirani i sveži paradajz, industrijska i sveža paprika, konzervirani i zamrznuti grašak, beli luk, a u manjim količinama lubenice, dinje, pasulj, kupus i kelj, kiseli kupus, kiseli krastavci, kisela paprika. Međutim, izvoz bi mogao biti mnogo veći, kada bi naša proizvodnja bila ne samo veća nego i kvalitetnija. Dohodak u povrtarstvu zavisi od veličine proizvodnih troškova, veličini prinosa i od cena po kojima se realizuje prodaja povrća.

U cilju ukupnog povećanja proizvodnje povrća, da bi dohodak bio veći i izvozno orjentisan, neophodno je primeniti proizvodna rešenja za privredne značajne povrtarske vrste.

- i) stvaranje i uvođenje u proizvodnju novih prinostnih i kvalitetnih sorti i hibrida,
- ii) pospešivanje rane proizvodnje povrća u zaštićenom prostoru za svežu potrošnju, uvođenje kontejnerskog načina proizvodnje rasada, primena novih materijala za malčovanje i dr.,
- iii) nove organske tehnologije proizvodnje na otvorenom polju i zaštićenom prostoru,
- iv) regionalno organizovanje prognozno izveštajne službe u zaštiti bilja,

- v) organizovanje stručne proizvodnje kvalitetne semenske robe uz rigoroznu aprobacionu kontrolu semenske proizvodnje i sadnog materijala i doradivača semena, kao i kontrola semenskih kvaliteta,
- vi) uvođenje savremene mehanizacije u poljoprivredi,
- vii) primena novih znanja kod berbe, pakovanja i transporta povrća
- viii) uvođenje novih načina industrijske prerade i poboljšanje tradicionalnih,
- ix) primena adekvatnih metoda čuvanja i skladištenja povrća, i projektovanje skladišta,
- x) edukacija kadrova i svih zainteresovanih proizvođača, putem seminara i sličnih stručnih okupljanja, kao i putem javnog informisanja.
- xi) plansko organizovanje tržišta.

Naučni institut za ratarstvo i povrtarstvo sa svojim sortimentom od 44 novih prinostnih i kvalitetnih sorti i hibrida povrća, daje mogućnost uvođenja u proizvodnju u svim našim regionima. Cilj ovog rada je da upoznamo proizvođače i predložimo sortiment NS povrća.

### Opis sorti i hibrida NS povrća

#### *Paprika (Capsicum annuum L.)*

**Matica:** Srednje kasna sorta. Plod je kupastog oblika sa jednim vrhom, podseća na staru domaću sortu somborku, ali je slatka paprika. Masa ploda je 70-100 g i debljine perikarpa 5-6 mm. U tehnološkoj zrelosti plod je svetlo zelene do žute, a u fiziološkoj intenzivno crvene boje. Kod pečene paprike lako se odvaja pokožica od mesa ploda i zato je omiljena kod domaćica.

**Buketna 1:** Rana sorta determinantnog rasta, visine stabla od 25-40 cm. Plod je u tipu babure, do 4 vrha, mase 80-100 g i debljine perikarpa oko 5 mm. Boja ploda u tehnološkoj zrelosti je žuta, a u fiziološkoj crvena. Pored gajenja na otvorenom polju, uspešno se gaji u plastenicima i staklenicima.

**Atina:** Kasna sorta, čiji je plod u tipu babure, mase 120-160 g, debljine perikarpa do 7 mm. Krupnoća ploda je ujednačena u svim berbama. Boja ploda u tehnološkoj zrelosti je žuta, a u fiziološkoj crvena. Dobar ukus i lep izgled opredeljuje papriku za svežu potrošnju, ali i preradu.

**Anita:** Srednje kasna sorta, u tipu babure. Plod je mase 100-150 g, debljine perikarpa do 8 mm. Boja ploda u tehnološkoj zrelosti je belo-žuta, a u fiziološkoj crvena. Plodove donosi ravnomerno i oni su ujednačeni po berbama visokog prinosa. Odlična za svežu potrošnju i preradu.

**Vranjska:** Srednje rana sorta, u tipu babure. Plod je viseći, pravilno prizmatičnog oblika, težine 80-130 g. Debljina perikarpa je preko 5 mm. Boja ploda u tehnološkoj zrelosti je mlečno bela, a u fiziološkoj crvena. Zbog visećeg ploda berba je laka, i pogodna je za sve vidove potrošnje i prerade. Ostvaruje prinos oko 35 t/ha.

**Novosađanka:** Srednje rana sorta, u tipu paradajz paprike. Plod je gotovo okrugao, mase 80-120 g, debljine perikarpa i do 10 mm. Boja ploda u tehnološkoj zrelosti je belo-žuta, a u fiziološkoj intenzivno crvena. Ima lep izgled i dobar ukus. Pogodna je za preradu, kišljenjem.

**Una:** Srednje rana sorta, sa plodom u tipu kapije. Dužina ploda je 14-18 cm, širina oko 4 cm, masa od 80-120 g, a debljina perikarpa oko 5 mm. Plod je svetlo beo do zelenkast u tehnološkoj, a intenzivno crvene boje u fiziološkoj zrelosti. Plod je pogodan za svežu potrošnju, kišeljenu, pečenje, zamrzavanje i za druge oblike industrijske prerade. Ostvaruje stabilan prinos oko 35 t/ha.

**Amfora:** Srednje rana sorta. Plod je u tipu kapije, krupan pljosnat, sa jednim malo povijenim vrhom. Dužina ploda je od 12-15 cm, širine oko 5,5 cm, debljine mesa od 4-6 mm i prosečne težine ploda oko 100 g, mada je težina prvih plodova i do 250 g. Boja ploda u tehnološkoj zrelosti je tamno zelena, a u fiziološkoj intenzivno crvena. Zbog svog krupnog i atraktivnog ploda, koristi se u svežem stanju, a izvrsna je za pečenje, posebno za pravljenje ajvara, kišeljenu i za industrijsku preradu. Gaji se direktnom setvom iz semena ili iz rasada, kako na otvorenom polju, tako i u zaštićenom prostoru.

**Krušnica:** Spada u grupu ranih sorti. Biljke su dobro razvijene, stablo visoko i do 80 cm. Plod je u tipu šipke, sladak, visećeg tipa. Dužina ploda oko 16 cm, širine oko 3 cm, debljine perikarpa oko 3 mm i težine oko 50 g. Boja ploda u tehnološkoj zrelosti je svetlo-zelena, a intenzivno crvena u fiziološkoj. Pogodna je za gajenje pored otvorenog polja i u zaštićenom prostoru. Koristi se za svežu proizvodnju i za kišeljenu.

**Plamena:** Rana sorta, plod je u tipu šipke, blago ljutog ukusa. Dužina ploda je oko 15 cm, širina oko 2,5 cm i težine oko 40 g. Boja ploda u tehnološkoj zrelosti je žuto do svetlo-bela zelena, a u fiziološkoj intenzivno crvena. Pogodna je za ranu proizvodnju na otvorenom polju, a tokom zime i proleća u zaštićenom prostoru. Može se koristiti kao rano sveže povrće za jelo i za kišeljenu.

### ***Paradajz (Lycopersicon lycopersicum Mill.)***

**Novosadski niski:** Rana sorta, determinatnog rasta. Plodovi su okrugli, glatki, mase od 100-120 g, združenog zrenja. Sadržaj suve materije kreće se od 5-5,5%. Gaji se bez oslonca, direktnom setvom ili iz rasada.

**NS-2 F<sub>1</sub>:** Rani indeterminantni hibrid, srednje bujan sa malim brojem zaperaka. Plod je ujednačen okrugao, gladak, čvrst, intenzivne crvene boje, ne puca, bez zelene zone oko peteljke. Masa ploda je oko 120 g. Ima dobru oplodnju prvih etaža, a uzgaja se na jedno stablo, najbolje sa prekračivanjem vrha stabla iznad četvrte cvetne etaže.

**NS-6 F<sub>1</sub>:** Indeterminantan, srednje bujan, rani hibrid. Plod je okrugao, gladak, čvrst, crvene boje i ne puca. Prosečna masa ploda kreće se oko 140 g. Gaji se na jedno stablo bez prekračivanja vrha. Odlikuje se visokim ranim prinosom.

**Bačka:** Srednje kasna sorta. Stablo je ograničenog rasta, bujno, visine od 70-75 cm. Plod je crven, čvrst, krupan, prosečne težine od 160-180 g. Zbog čvrstine ploda pogodan je za transport. Takođe, bitna osobina sorte je da je masa ploda ujednačena po etažama. Proizvodi se direktnom setvom ili iz rasada.

**Alparac:** Rana niska sorta, determinatnog rasta. Sorta srednje bujna sa čvrstim, razgranatim stablom visine oko 60-65 cm. Plod je blago izdužen, gladak, crvene boje bez zelene zone oko drške ploda, mase oko 95 g. Obrazuje veliki broj plodova po biljci i namenjen je za industrijsku proizvodnju.

**Knjaz:** Spada u grupu srednje ranih sorti. Biljka je uspravna, determinantnog rasta, visine 70-75 cm. Plod je krupan s 5-8 komora, okrugao, crvene boje, mase 140-160 g. Karakteristika sorte je visok sadržaj suve materije u plodu (6,5%). Plod ima prijatan ukus zbog izbalansiranog odnosa šećera i kiselina.

### ***Lubenica (Citrulus vulgaris Schard.)***

**NS-43 F<sub>1</sub>:** Rani hibrid, raniji je od sorte Crimson sweet za oko 9 dana. Biljka je srednje bujna. Plod je okrugao ovalan, tamnozelen sa nejasno izraženim prugama, mase od 5-8 kg. Meso je crveno, nežne zrnaste strukture, slatko sa oko 12% šećera. Veoma je dobar za ranu proizvodnju iz rasada.

**NS-44 F<sub>1</sub>:** Hibrid srednje bujnosti, raniji za oko 10 dana od Crimson sweet. Plod je skoro okruglog oblika, zelene boje sa jasno izraženim tamnijim prugastim šarama. Mase od 6-9 kg. Meso je svetlo crveno, nežne konzistencije i slatko, sa oko 12% šećera. Namenjen je za ranu proizvodnju iz rasada.

### ***Krastavac (Cucumis sativus L.)***

**Tajfun:** Salatni krastavac, dužina vegetacije od nicanja do ubiranja prvih plodova iznosi oko 45 dana. Plod je izduženog cilindričnog oblika, gladak, tamno zelene boje sa svetlim prugama, dužine oko 17 cm i širine oko 4 cm. Prosečna težina ploda iznosi 180-200 g. Biljke su tolerantne prema plamenjači. Pogodan je za ishranu zbog manjeg sadržaja celuloze u plodu.

### ***Kupus (Brassica oleracea var. capitata l.f. alba L.)***

**NS-Futoški:** Sorta NS-Futoški, osim kraće vegetacije u odnosu na populaciju Futoški kupus, ima sve druge osobine u granicama Futoškog kupusa. Listovi rozete su veliki i ovalni, glatki, po obodu ne nazubljeni, svetlo zelene boje. Glavica je spljoštena ovalnog oblika, na preseku bele boje, nežnih unutrašnjih listova, dobrog kvaliteta i ukusa. Posebno je pogodna za kišeljenje. Prečnik glavice je oko 22 cm, visine 15-17 cm i mase 2-3 kg. Tolerantna je prema niskim temperaturama. Ostvaruje prinos na nivou Futoškog kupusa 60-70 t/ha.

### ***Rotkvida (Raphanus sativus var. radícula L.)***

**Verica:** Rana prolećna sorta, krupnija od sorte Saxa treib. Biljka je bujna, brzog porasta korena, poluuspravne rozete, što doprinosi i uspešnom gajenju u plastenicima i staklenicima u hladnom periodu godine. Koren je okrugao, crvene boje, sočan, belog mesa bez sunderastog tkiva, težine od 40-45 g.

### ***Crni luk (Allium cepa L.)***

**Kupusinski jabučar:** Lukovica je jabučastog oblika, čvrsta, dobro zatvorenog vrata. Ovojni listovi su mrko-žute boje. Poluljuta sorta gaji se uspešno iz semena ili iz arpadžika. Prosečna masa lukovice pri gajenju je 80-120 g, a iz arpadžika 110-140 g. Sadržaj suve materije je 12-14%. Dobro se čuva. Arpadžik je izduženog oblika.

**Alek:** Srednje kasna sorta dužine vegetacije oko 110 dana. Biljke su dobro razvijene s uspravnim položajem listova, tamno zelene boje. Sorta se odlikuje

izduženim oblikom lukovice, žuto braon boje, s dobro zatvorenim vratom. Prosečna masa lukovice je oko 100 g. Sadržaj suve materije iznosi od 11-12%. Izdužen oblik lukovice i uspravan položaj listova omogućuje gajenje u gušćem sklopu od drugih sorti. Sorta je namenjena za korišćenje u svežem stanju, u dugom periodu čuvanja, kao i za industrijsku preradu.

### ***Beli luk (Allium sativum ssp. vulgare L.)***

**Bosut:** Jesenji beli luk. Lukovice su kompaktne, pljosnato-okruglog oblika, bele boje, težine oko 60 g. Lukovica je sa dobro zatvorenim vratom, što joj omogućava dugo čuvanje. Čenovi su beli sa krem ovojnim listovima prosečne mase iznad 5 g. Svi čenovi su ujednačeni, koncentrično raspoređeni u lukovici. Broj čenova je od 10-11. Sadržaj suve materije iznosi i do 40%. Pogodna je i za industrijsku preradu i svežu upotrebu.

**Labud:** Prolećni beli luk. Lukovice su vrlo kompaktne, pljosnato-okruglog oblika, s 5-6 belih ovojnih listova, mase od 25-35 g. Čenovi su beli sa krem-roza ovojnim listovima, mase 2-2,5 g. Lukovica je sa 10-12 čenova koji su koncentrično raspoređeni u lukovici, približno iste mase-veličine. Sadržaj suve materije se kreće od 38-40%. Dobra osobina sorte je dug period čuvanja. Namenjen je za svežu potrošnju i industrijsku preradu.

### ***Peršun (Petroselinum hortense Hoff.)***

**NS Molski:** Srednje kasna sorta, s poluuspravnom rozetom, visine oko 120 cm. Koren je beo, gladak, prosečne mase 150-160 g. Dužina korena oko 17 cm, s prečnikom vrata korena od 5-6 cm i prečnikom sredine korena oko 3,5 cm. Oblik korena je repast. Dužina vegetacije je oko 170 dana. Koren sadrži oko 6,2% saharoze, odnosno procenat suve materije oko 7,5%. Namenjen je svežoj potrošnji i industrijskoj preradi za sušenje. Zbog karakteristika korena pogodan je za mehanizovano vađenje.

### ***Salata (Lactuca sativa L.)***

**Vuka:** Prolećna glavičasta salata, tip maslenki (puterica). Rozeta je s položenim listovima. Listovi su nežni, svetlo žuto-zelene boje, sa slabom izraženošću nervaturom. Glavice su dobro zavijene, čvrste, okruglog oblika, mase 250-280 g. Cvetno stablo se kasno razvija, što omogućuje dugo korišćenje salate.

**Anuška:** Spada u grupu ozimih, glavičastih salata tipa maslenke, (puterice). Listovi su svetlo zelene boje, nežne strukture. Prečnik rozete je oko 30 cm i težine glavice 200-230 g. Dobro podnosi niske temperature i zato se gaji iz jesenje setve na otvorenom polju, kao i u plastenicima i staklenicima u zimskom periodu. Ranija je od sorte Nansen za oko 10 dana.

### ***Grašak (Pisum sativum L.)***

**Tamiš:** Vrlo rana sorta do tehnološke zrelosti sazreva za nešto manje od 60 dana. Mahune su prave sa sabljastim vrhom, dužine 6-7 cm, s 6-8 formiranih zrna. Visina do prve mahune iznosi 25 cm. Zbog svog dobrog svojstva, oko 80% zrna je obuhvaćeno u I (ekstra finoj) ili II (vrlo finoj) klasi. Sitne frakcije zrna opredeljuju

je za industrijsku preradu, a zbog ranozrelosti i za baštensku proizvodnju (pijacu). Apsolutna težina zrna je oko 320 g. S obzirom na ranostrasnost ima vrlo visok potencijal rodnosti zrna od 8-10 t/ha.

**Dunav:** Rana sorta, sazreva do tehnološke zrelosti za oko 60 dana. Mahune su malo povijene sa sabljastim vrhom, dužine 7-8 cm, sa 6-8 zrna. Tehnološki zrelo zrno je krupno i dobro se prodaje na pijaci. Masa 1.000 zrna je oko 400 g. Zrno je svetlije zelene boje, slatko. Pogodan je za baštensku proizvodnju.

**Fruškogorac:** Srednje rana sorta, do tehnološke zrelosti sazreva za 65-68 dana. Mahuna je prava sa tupim vrhom dužine 6-7 cm, sa 6-8 zrna. Masa 1.000 zrna je 300-350 g. Zrno je zelene boje, dobrog kvaliteta. Namenjen je za baštensku i industrijsku proizvodnju.

**Vitez:** Sorta nove arhitekture s reduciranim liskama (alfa tipa), otporna na poleganje. Spada u grupu srednje ranih sa vegetacionim periodom od nicanja do tehnološke zrelosti od 65-70 dana. Mahuna je blago povijena sa tupim vrhom, dužine 7-8 cm, širine 1,5-1,7 cm. Masa 1.000 tehnološki zrelih zrna iznosi oko 380 g. Pogodna je kako za industrijsko, tako i za baštensko gajenje.

### ***Boranija (Phaseolus vulgaris L.)***

**Tisa:** Visoka boranija, pritkašica. Mahuna je žute boje, dugačka oko 13 cm i široka 1,6 cm. Po obliku je pljosnata, dobrog ukusa u tipu puter boranije. Namenjena je za gajenje u bašti, zbog svoje lepe mahune dobro se prodaje na pijaci. U jednom kilogramu ima i do 175 mahuna. Ostvaruje visok i stabilan prinos tokom celog leta i jeseni, sve do prvih mrazeva.

### ***Pasulj (Phaseolus vulgaris L.)***

**Zlatko:** Sorta determinantnog rasta, dužina vegetacije iznosi do 80 dana. Stablo je uspravno, visine do 45 cm. Zrela mauna ne puca. Zrno je zlatno-žute boje, valjkastog oblika, krupno. Masa 1.000 zrna je oko 450 g. Prilikom kuvanja zrna zadržavaju oblik, a semenjača ne puca.

**Dvadesetica:** Vrlo rana sorta, vegetacija 67-70 dana. Stablo je visoko preko 45 cm, čvrsto, uspravno, razgranato. Zrno je belo, vijkasto do polupljiosnato. Masa 1000 zrna je 350-400 g.

**Belko:** Srednje rana niska sorta, visine oko 45 cm. Prvu mahunu formira na odgovarajućoj visini, pa se može mehanizovano ubirati. Zrno je sitnije, apsolutne težine zrna oko 320 g. Boja zrna je bela i elipsaste je forme. Odlikuje se visokim sadržajem proteina.

**Maksa:** Srednje kasna niska sorta, pogodna za dvofaznu mehanizovanu žetvu. Zrno je valjastog oblika, dužine oko 1,5 cm, bele boje. Masa 1000 zrna iznosi 440 g.

**Sremac:** Sorta niskog rasta (oko 40 cm), u tipu kulaša. Spada u sorte kratke vegetacije, pa u sušnim godinama, izbegava sušu krajem jula i početkom avgusta. Zbog toga ostvaruje stabilne prinose bez obzira na različite vremenske prilike po godinama. Zrno je zelenkaste boje, valjkastog do elipsastog oblika. Apsolutna težina 1000 zrna iznosi od 350-400 g.

**Balkan:** Pasulj odličnog ukusa, blistavo belog, elipsasto-okruglog zrna, mase 1000 zrna do 330 g. Pogodan za gajenje u čistom usevu, srednjestasan.

**Aster:** Sorta determinantnog, uspravnog stabla, u tipu domaćih populacija belog valjkastog zrna, kiflaša. Srednjestasan je i dobro prilagođen gajenju u čistom usevu. Masa 1000 zrna je i do 500 g.

**Levač:** Pasulj Levač je prvi naš visoki pasulj dobijen selekcionim radom. Sa sortom Levač je ostvaren cilj da se selekcionišu sorta visokog, povijušnog pasulja sa mogućnošću gajenja u čistom usevu, uz potporu. Po kvalitetima zrna u tipu je Tetovca. Zrno je blistavo mlečno bele boje, elastične semenjače, po obliku bubrežasto, spljošteno. Dužina zrna je preko 18 mm, širina oko 10 mm, a debljina između 5-6 mm. Masa 1000 zrna je oko 600 grama.

### *Gljiva bukovača (Pleurotus ostreatus)*

**Soj NS-77:** Kratke je vegetacije, mesnat, vrlo ukusan, ima dužu nožicu. Donosi plodove u širokom rasponu temperature od 15-23°C.

**Soj NS-355:** Brzo se razvija, mesnat, vrlo ukusan, nožice su kratke, pa su buketi vrlo kompaktni. Plodonošenje je u dijapazonu od 15-19°C.

**Soj NS-244:** Sporijeg rasta, šeširić je sitniji, svetliji i nežniji od predhodnih sojeva. Nožice su kratke. Plodonošenje je u rasponu temperature od 19-24°C. Prinos je preko 20% od težine vlažnog substrata za sva tri soja (Gvozdenović, Đ., i sar., 2003).

## ZAKLJUČAK

Naučni institut za ratarstvo i povrtarstvo sa svojim sortimentom od 44 novih prinostnih i kvalitetnih sorti i hibrida povrća, daje mogućnost uvođenja u proizvodnju u svim našim regionima. Gajenje je moguće tokom cele godine kako na otvorenom polju, tako i u zaštićenom prostoru. Institut pored svojih novopriznatih sorti i hibrida, proizvodi osnovno i komercijalno seme, doraduje, ispituje kvalitet, pakuje i distribuira i domaće i odomaćene sorte, što čini ukupnu ponudu sa preko 80 sorti različitih povrtarskih vrsta.

## LITERATURA

- Gvozdenović, Đ., Vasić, Mirjana, Bugarski, Dušanka, Gvozdanović-Varga, Jelica, Takač, A., Jovićević, D., Červenski, J. (2002): Sorte povrća za celu godinu, Zbornik referata, XXXVI, Seminar agronoma.
- Gvozdenović, Đ., Jovićević, D., Takač, A., Vasić, Mirjana, Bugarski, Dušanka, Gvozdanović-Varga Jelica, Červenski, J. (2003): Seme povrća 2004/2005, Naučni institut za ratarstvo i povrtarstvo, Novi Sad.
- Lazić, Branka, Marković, V., Đurovka, M., Ilin, Ž. (1998): Povrtarstvo, udžbenik, Univerzitet u Novom Sadu, Poljoprivredni fakultet, Novi Sad.



## ***NS VEGETABLE CULTIVARS AND HYBRIDS***

***Jovičević, D., Gvozdenović, Đ., Vasić, Mirjana, Bugarski, Dušanka,  
Gvozdanović-Varga, Jelica, Takač, A., Červenski, J.***

Research Institute of Field and Vegetable Crops, Novi Sad

### **SUMMARY**

The Institute of Field and Vegetable Crops in Novi Sad has 44 newly developed, high-yielding vegetable cultivars, which can be grown in any of our country's vegetable growing regions, throughout the year, and both indoors and outdoors. In addition to the newly developed cultivars and hybrids, the Institute produces the basic and commercial seeds and processes, tests for quality, packages and distributes domestic and domesticated cultivars alike. The Institutes offer of vegetables totals more than 80 cultivars of various vegetable species.

**KEY WORDS:** vegetable cultivars and hybrids, growing regions